

*Rahulikku jõuluaiga ja lustilist
uut aastet!*

*Soovive
Mulgi Kultuuri Instituut
Mulgimaa 11 omavalitsust*

Mulgi Kultuuri Instituut kuulutep vällä avaligu konkursi III
Mulgi laulu- ja tantsupeo kunstilise teos tegemise jaos

III MULGI PIDU „MULK PASTLEGE, MULK VIISUGE LÜÜP TANTSU-LAULU LUSTIGE“

7. JUUNIL 2014 TARVASTU KIHELKONNAN

Oodame plaani peo sisu ja vormi jaos. Plaan tulep kirja panna vaban vormin ja sii piap arvesteme, et pidu oles

- ✓ omanäoline ja mulgilik
- ✓ kige pere pidu
- ✓ terve päevä pikkune ja selle manu käis laat
- ✓ kokku säet Mulgimaa inimeste luudu laulest-tantsest ja päätähtis oles Tarvastu kihelkonna kultuuriperimus

Oma mõtte ja nende teos tegije ettepaneku üten kontaktandmidege palume tuvva või saata kinnitse kuvääri sihen **1. veebruaris 2013** Mulgi Kultuuri Instituuti, Pärnu mnt 30A, Abja- Paluoja. Kuvääri pääle tulep kirjute mär-gusõna **Mulgi pidu 2014**.

Kige paremb plaan ja Mulgi peo kunstiline juht kuulutedes vällä **1. märtsil 2013**. Auinnaraha om kokku 300 €.

Rohkemb täadust:
www.mulgikultuur.ee
MKI juhatei Janne Järvelt
+372 5400 5292
instituut@mulgikultuur.ee

Lämme jälle Toom- pea pääl

Mulgi usuve, et ku minnä sedäsi ulgandi sõna viimä, sös om sel rohkemb kaalu kah.

Mulgimaa valla- ja linnajuhi käisive 14. novembrel valla- ja linnaelä-nige nimel riigiesädele tähtsat paperd viimän. Na küsseve mede kandi elu edesiviimise jaos tuge, midä võis anda Mulgimaa arenguprogramm. Riiklik programm avites Mulgimaa kultuuri-perändust ja murdekiilt alla oida ja elu siin kandin edesi viia

Mulgi saive kokku majandusminis-ter Juhan Partsi, regionaalminister Siim Valmar Kiislerige, Riigikogu esimi-he Ene Ergmage ja Riigikogu Mulgimaa teotusrühmä inimestege.

Omavalitsuse viisive Talnase sõna, et eri programmi luumine Mulgimaa jaos om väige tähtis kohaligu majan-duse- ja äritegemise jaos. Selle abige saas Mulgimaale inimesi manu meelite, neile tüüd paku, ütenkuun tegutsemist tagast tõugate ja parembini oma kandi

kaupa müvvä. Pääle selle peeti esieränis tähtsas noordele äritegemise õppemist ja üten sellege kõrralikku abi ettevõt-tidele, oma kandi au sissi tõstmist ja elupaiga äädust.

Kokkusaamiste päämine iismärk olli viia päälinna mede sõna, mes piap oleme egäleütele selgeste aru saia ja paneme Mulgimaa pääle tõistmuudu vaateme. Ministrige jutu järgi käive enämbjagu mede vällä tuudu mõttit üttemuudu kige Eesti maakante kohta ja selleperäst om rasse leidä sedä mulgi eriperä. Tõisest küllest tilliksidel saar-del, Setomaal ja Peipsiveere vanausu-listel om siandse programmi olemen ja kultuurielu edesiviimise kõrvan tetäs pallu tüüd kah majanduse poolege.

Ervin Tamberg,
Mõisaküla linnapääl
Mulgi kiil: Kristi Ilves

Ette- ja tagapoole vaadeten

Aaste lõpp ja uvve akatus om iki sii aig, ku tahame oma rehnuti selges tetä, mõtelde, mes om tettu ja mes uut viil oma järge. Ää om, ku saame mõtelde nii ette- ku tagapoole. Ei saa eläde pallald mälestustest ja kadunu aigu taga ikke ja sedäsisamati om rasse uvve asjage pääle akate, ku sellätaga ei ole mitte midägi. Mulkel om õnnes kindel sellätagune ja endetäädmine ja tulevese aa pääle võime kah rõõmsa meelege vaadete.

Kristi Ilves
Toimendei

Müüdä minnu aaste olli meile peris ää: anti vällä edimene Mulgimaa Uhkuse auind, vällä tulli Mulgi murdeluule antoloogia "Suud anna mullal ma" ja mitmit töisi toredit raamatit, ärä sai peetus II Mulgi Pidü, akassime pääle kooliõpeteje koolitemisege, käisime Toompeal riigiesädele oma sõna viimän ja saime täädä, et 10 000 inimest arvave ennest mulgi kiilt mõistvat. Kik mede arjuna asja, nagu laste volklooripäev, mede oma aaleht, mulgikiilse raadjusaate, Mulke Almanak, Hendrik Adamsoni murdeluulevõistelus ja Mulke Seltsi tegemise lätsive kah õnnes edesi.

Uus aaste tulep kah kindla pääle mulkele tüüd täis ja äste uvitev, sest kaaste vahele saap mede kavva tettu ja ammu oodet mulgi-eesti sõnaraamat, kolmas Mulgi Pidü om vaja ette valmiste, Mulgimaa Uhkuse auinnasaaja vällä valide, Mulgimaa lipp vällä nupute ja teos tetä ja muduki kikki seni tettu asju edesi tetä ja iki järest parembini.

Ku saime sügüse Manija pääl kokku kigi murdeinimestege üle Eesti, sõs olli äste aru saia, kosmaal kennigi oma asja aamisege om. Muduki om egän Eesti kandin oleme oma perimuskultuur ja enämbiste iki murdekiil kah. A vahe teeve sisse inimese esi: mõnen kandin peetes esivanembide perändusest äste lugu ja püünetes sedä egä mooduge alla oida, a mõne kotusse pääl ei ole siandsit akkajit inimesi ja iistvõtjit. Ää olli täädä saia, et mulgi om oma tegemistege kunnigil sääl keskkoha pääl: meil om pallu ärä tettu ja joba om neid kah, kes meile manu tuleve ja nõu küsive; a säälsaman om meil viil tükk maad minna.

Jõudu ja pääleakkamist meile kigile selle jaos!

Otsites uut Mulgimaa Uhkust

2012. aastest pääle and Mulgi Kultuuri Instituut vällä Mulgimaa Uhkuse auinda, mille mõte om oida mulgis olemist ja mulgi rindel tegutsemist au sihen. Nüüd saap jälle kandidiiri.

Auinna pääle võive kandidiiri kik asutuse, ettevõtte, virmade ja inimese, kooli, ühingu, seltsingu, ettevõtjade, säälulgan mittemulgi.

Egä aaste andas vällä kuni kaits auinda, millege innates kas pikaigset tüüd mulgi murde ja mulgi meele edesiviimise ääs, uut ääd akatust oma keele ja meele tagasttõukamise man või mõnda muud suurt tegu mulke ääs.

Auinna kandidaate võive üles säädä nii inimese kui asutuse. Esiennest võip kah pakku. Selle jaos tulep tetä kirjalik ettepanek (saap aadressi pääl www.mulgikultuur.ee) ja saata Mulgi Kultuuri Instituuti: Pärnu mnt 30A, Abja-Paluoja, 69403, Viljandimaa või e-postige instituut@mulgikultuur.ee **1. märtsis 2013.**

Auinna saaja tetäs täätaves **VIII Mulgi konverentsil, 19. aprillil 2013 Eimtali mõisan.**

Mulgi Oma Ülikuul saises kõrras läbi

Ku mudu om mulkel kik iki kige uhkemb ja paremb, sis üits asi olli meil siamaale kehväste – meil es ole oma ülikuuli. Kos viga näet laita, sääl tule ja avite! Sedäviisi saigi kirjutet projekt ja sügüse akassime ülikoolige joba pääle. Ja no millest sis viil mulke ülikoolin piäs kõneleme, ku iki meist endist.

Mulgi Oma Ülikooli mõte olli laiembelt rahvale täädust anda mulke kultuuriperändusest, aaluust ja kommetest. Pääle täädumiste tahtsime, et inimese saas midägi elun tarvilikku manu õppi, omavahel vabald arute ja oma kogemusi jagade. Sedäviisi olli plaanitu ja sai tettu kah.

Karksi valla kultuurikeskuse olli kolm loengupäevä (27.okt, 24.nov, 8.dets), egäl päeval olli oma teema. Oma tegemistest käisive meile kõnelemen akkajembe inimese koha pääl – Alli Laande, Malle Ereline, Kristi Ilves, Kai Kannistu, Viuu Lepik, Elve Joon, Anneli Anijärv, Anneli Mäeots, Asta Jaaksoo, Ilse Israel, Anu Rebane ja Olga Palu. Mulke aaluust kõnel Tartu Ülikooli provessur Mati Laur. Heli Grosberg Villändi muuseumist kõnel pühäpaikest ja kihelkonde tekkumisest. Rahvarõvavest käisive kõnelemen etnograaf Igor Tõnurist ja Tiina Jürgen Villändi muuseumist. Oma just vällä tulli raamatust „Eesti uuema rahvalaulu kujunemine“ kõnel rahvaluuletäädlane ja Eesti Rahvusliku Folkloorinõukogu juhatusesi Ingrid Rüütel.

Egä kõrd paksime kohale tulli inimestele süvvä kah (mulgi süüke muduki) ja söögitegije

Etnograaf Igor Tõnurist näitab Kadri Malingu pääl, kudas mulgi naise päärriista õigeste pähä käive.

Kadrilauba ollive muduki kadrisandi rahvatantsurühmüst Kadri kah latsin. Pildi: Kai Kannistu

esi sellätive, kudas üits või tõne asi valmis tetti. Kes taht, sai õpetuse kodu ütten. Jõusime kõnelde lihaleväst, mulgikorpest ja mulgipudrust. Polli pernaiste Helju Juhkami ja Sinaida Taali käe all teime perämine kõrd esi verivorste. Selle tüü manu käis põhjalik õpetus kah, kudas ja kunas midägi tetä. Vorsti saive küll väige ää.

Selles aastes om Mulgi Oma

Ülikuul läbi. Mede projektile ollive toes Kultuuriministeriumi Mulgimaa kultuuriprogramm, Karksi Vald ja Karksi Valla Kultuurikeskus. Aitüma kigile uviiliste, kes ülikoolin käisive ja loodame, et uvvel aastel saame jälle kokku.

Anneli Arraste,
Mulgi Oma Ülikooli
projekti iistvedäi

Mulgi kiil: Kristi Ilves

Mulgi otsive oma lippu

Mulgi Kultuuri Instituut kuulutep vällä avaligu konkursi Mulgimaa lipu leidmise jaos.

Mulgimaa lipp piap oleme

- ristküliku kujuline;
- lipu pääl piap oleme märgitu või märkege kujutet viis Mulgimaa kihelkonda;
- värv ja mustre piave oleme peri Mulgimaa rahvarõvavist.

Kavandige tulep ütten panna tarvitet mustride ja värv tähendus ja sellätus, mesperäst piäs Mulgimaa lipp just siande oleme.

Kavandi tulep saata **8. veebruaris 2013** ütten oma andmidege aadressi pääle instituut@mulgikultuur.ee või Mulgi Kultuuri Instituut, Pärnu mnt 30A, 69403 Abja-Paluoja, märgusõna „Lipu kavand“.

Mulgimaa lipp kuulutedes vällä VIII Mulgi konverentsil 19. aprillil 2013 Eimtali mõisan.

Küsi manu:

MKI juhatei Janne Järvelt
tel 5400 5292 või
instituut@mulgikultuur.ee

Üits mulk

Karksi naine Elve Joon om üits peris õige maa suul – elu-kaig kuulmeistrametit pidanu ja nüid, pensjunipõlven kodukandi külä- ja seltsielu iistvedäi. Tänutähes kige selle ärä tettu suure tüü iist and pääminister Andrus Ansip talle kodanigupäevä aumärgi.

Sa olet ollu liikmise “Kodukant” asutejeliige, Karksi valla seltse ja seltsingide akatei ja nõuandai. Siu üirjätu om Sudiste Maanaiste Selts, Karksi Kultuuriselts ja Karksi Haridusselts. Mesperäst Sa olet nõnda laiald ette võttan? Kas kigi nende seltse jaos inimesi jakkus või om üte ja sama näo egälpuul?

Küläkuulmeistre ametin ole ma elänu ütten maarahva muredege ja rõõmege. Pääle Eesti uvveste priis saamist läits maa-elu töistmuudu. Maanimene es mõista nõnda äkki selle kigege ütten minna, tal olli tuge vaja. 1994. aastel Rootsist pääle akanu küläliikmine jõud kähku Villedimaale kah ja siit edesi üle Eesti. Sudiste Maanaiste Selts olli üits edimesi ja nii naise om noorembide iistvedäje täembese päeväni. Tubliste tegutseve viil Karksi Kultuuriselts ja Haridusselts. Inimestest puudu ei tule ja egä liikmit ei piagi pallu oleme, päämine om nii tegemise, mille manu kutsutes töisi kah.

Olet eluaigne kuulmeister, tüüd tennu küll kuulen, küll lasteidun. Ku pirle oles vaja otsast pääle akate, kas sa lääs sama ameti pääle?

Kindlaste ma seos oma tüü iki lastege. Tänapäevä kuuli ma muduki ei kölba. Ma ei arva, et nuurus om ukan. Egäl põlvkonnal om ollu oma vääniku, a enämbjagu om ju tublide. Nüidse aa latse eläve muutuste aal, mes om täis ahvatlusi ja ohte. Latse lääve aage ütten ja teeve oma valikit. Neil om pallu võimalusi, na om targembe ja kasvave kähkumb.

Prilla saap egä miis tetä seltse ja ühingit ja kas või virmasit. Vene aal sedäviisi es saa. Kudas Sa sös oma tüüst üle jäänu aiga tarvittit?

Tegevust om iki küländ ollu. Toomesuu koolin tüütamise aal olli vaja oma pere kolme koolilatsi iist uult kanda. Ma pidäsi luume kah. Suvel olli einätegu ja aiatüü. Koolijuhhi ametin tulli varude koolile talvine küte, latsevanembide abige tetä lassiruumen remont, käia ennest koolitemen. Talveaal ma käisi Sudiste rahvamajan esitegevust tegemen ja pääle selle olli viil rahvasaadik.

Siu abige om Karksi vald saanu manu ää ulga raha. Küll külämajade remontmise ja sis-

Elve 1969. aastel ütten Toomesoo kooli I lassi lastege.

sesäadmise jaos, küll rahvarõõvaste tegemise jaos, küll perimuskultuurige seot välländide rükmises ja nõnda edesi. Kas ja kudasmuudu Sa esi sää man olet kah rikkambes saanu?

Ja kudas viil! Ma ole tuttaves saanu tublide ja ääde inimestege, kelle täadmise, mõistmise ja mõtte om miu ennest kah arinu ja siist puult pallu rikkambes tennu.

Ku võõra tuleve Karksi kanti käimä, sis olet neile tiijuhis kah ollu. Miandse koha Sa neile kindlaste egä kõrd ärä näität? Kudas saas rohkemb rahvast mede ilust Mulgimaad vaateme meelite?

Karksi ordulinnus ja ürgorg ütten oma muistelugudege miildive iki võõrastele. Ma taha inimesi viia kah A. Kitzbergi muuseumi, kunkottal na kuuleve Asta Jaaksoo pajatusi kirjanigust muhedan mulgi keelen. Uviteve om viil Karksi külämuuseum ja töisingikeskus. Ku aiga rohkemb om, levväme egän külän midägi, mes vaatemist väärt.

Mulgimaa ilusa koha teeme esieräligus esi: kudas oiame oma luudust ja kultuuriperändust, kui targaste sääjame oma tegemisi, kui lahke me külälise vastu oleme.

Pääle kige muu olet Sa viil koduluu-uurja. Olet kokku säädan raamatukse “Karksi kihelkond”, “Karksi rahvalaulik Elena Animägi”, “Sudiste talud”, „Aastad ja inimesed Karksi valla hariduse- ja kultuurielus“ I ja II osa. 1997. aastest pääle piat Karksi valla kroonikat, korjat päeväpilte ja kirjatükke valla elu kohta. Mesjaos Sa sedä kikke tiit?

Elve Joon: „Seltsielu avitep maainimesel eluge akkame saia“

Elve Joon.

tele kah tüüd anda. Maainime om vähänõudlik ja visa, tal om oma majapidämisege üttepukku tegemist, egä aiga üle ei jäägi. Seltsielu omgi sii, mes tiip targembes, avitep töistege läbi käia ja lasep kultuurige kokku puttu.

Riik and Sulle aumärgige täada, et olet talle ää kodanik ollu. A kudas mede riik ütten poliitikide uperpallege Sulle tundus? Kas Sa saat samapallu vastu, ku esi annat?

Riigil esiendest ei ole ädä midägi. Riigiesäde kemplemine tiip mõnikõrd küll tiges, kui na ei mõista oma tegude iist vastust kanda, süüdisteve ütstõisi ja ei tii sedä, mes rahvas nede puult oodap.

Oma eluge ma saa esi ütten pere abige toime ja seltsielu and

pallu võimalusi oma mõttit teos tetä.

Kudas Siu pühäkse tuleve? Jõulupühä ole ma ütten perege. Aga terve jõulukuu olli täis tegemisi: eri seltse kuunolemise, projekte lõpetemise ja aruandmise, kudade ja raamatit lugede tahas kah.

Kas uvvel aastel om Siu puult mõnda uut akatust kah uuta?

Esmald ma taha ärä lõpete pooliku tüü ja ütten Karksi Haridusseltsige anda rükki „Aastad ja inimesed Karksi vallas“ III jao.

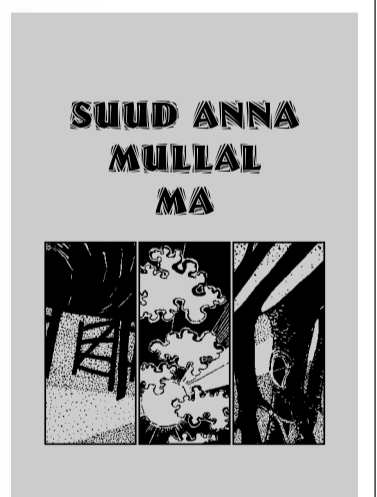
Küsinu ja mulgi kiilde säädan Kristi Ilves

Vällä om tullu edimene mulgi murdeluule kogu

MTÜ Kodukuru edimese raamatu tegemise aal tulli jutus, et raamatu keeletoimendeje Ülo Alo Vösari lavvasahtlen seis joba ulka aiga üits väige väärt käsikiri. Et Salme Vainlo perimuslugude raamatu „Mulgimaa võlu ja valu“ välländmine läits meil äste, selleperäst võtt MTÜ Kodukuru nõus jälle öla ala panna.

Teime Rahvakultuuri Kes- kusele rahaküsimise papre valmis. Peräst tükki aiga uut- mist saime täada, et raha tulep, ja luuletuste kaaste vahele säädmine akas pihta. Suvi läits toimendamise, küllendemise ja säädmise pääle ja lõpus saigi raamatu „Suud anna mullal ma“ käsikirja rükikotta saata.

Raamatu kokkusäädai Ülo Alo Vösar, üttelep oma lõppsõnan, et temä ende jaos olli kah Kolka kirjuteve suutus egäüits oma muudu. Egä kõrd ei saagi kõnelde murdest, a tules kõnelde selle asemel kõneruugist. Vösari arust om nüidisel aal murdeluuletejes olemine mooduasi. Ja murdeluulet luvvas

iki murden, mitte keelen, sest murre om ju üits keele jagu.

Vali Pressi rükikoast vällä tullu kõllatse kaasege raamatu- se om pildi tennu Raivo Kolka. Kaaste vahel om üttenkuun 30 mulgi keelen luuletevet auturit, näituses Nikolai Baturin, Maie Perve, Vello Jaska, Lepo Mikko, Jüri Tamtik jt.

Uut raamatut saave uvilise Jõesaare Tuuli käest tuulijes@ hotmail.com, tel 526 5464.

Tuuli Jõesaar
Mulgi kiil: Kristi Ilves

Mulgi mõistva esi ilu luvva ja latsi õpete

Ütel õhtsepoolikul, sis ku ämāruse varju ollive joba maa pääl, akassive Ala rahvama ja ilusen suuren saalin Ants Tauli torupilliääle kutsvald eliseme. Õkva säände tunne käis läbi, et kik inemese, nii suure ku väikse kuulsive sedä üidu ja akassive sellen suunan tuleme. Ja varsti olligi saal rahvast peris täis. Daami puha valgede pluusede ja kireveste seelikidege, meestel kigil musta Mulgi kuvve sellän ja kõrge kaabude pähän. Ja latsi olli kah pallu. Nendel kah kigel rahvarõõva sellän ja silmä särämen. Kik tullive kulleme ja vaateme, midä muudu ehtsä mulgi naese Evelyn Tamme ja Liivi Arro Mulgi perepäevä kõrralden om. Kohe olli aru saia, et tüüd om tettu kõvaste ja egäüte pääle om mõteldu. Sellest kõnel kah Ala rahvamajan kõrraldedu perepäevä läbiviijä, kes nimet ennest Mulgi emäs. Temä peris

Vello Jaska

nimi om Alli Laande.

„Miu süä läöp kohe soojas, ku ma siin teid vaate ja imeste. Nii pallu rahvast om siia perepäeväle tullu, et peris ää miil akkap. Nänni om, latsi om egän ian, emä ja esä kah puha platsin ja... Sii tähendep, et kik sii rahvas, kes siin saalin lavva taga istuve, omgi nigu üits suur ja rõõmus pere. Ja sii maja, kus me präegu oleme, om me kike kodu. Ja ku nüüd niimuudu edesi mõtelde, sis me olemegi üts suur Mulgi perekond, kes om siia pidu pidäme ja üstõisest rõõmu tundma tullu,“ üteli Mulgi emä perepäeväle algust teten.

Selle jären kõnel mustan Mulgi kuvven külaline mõne sõna Mulgimaast ja sellest, mes tähendus sellel maalapil me vanavanembide elun om ollu ja mes ta prilla om. „Mulgimaa, kos me eläme, om üits esieralik paik. Ku pallu aastit tagasi es ole Valgamaad viil olemengi, olli Mulgimaa joba pallu pallu aastit rahva meelen ja mõttin.“

Laande üteli sis viil, et Mulgi kiil om vägä ilus kiil. „Sedä kiild me piame oidma selleperäst, et sellen keelen om joba me esäde ja emäde ja vanaesäde ja vanaemäde kõnelnu. Sellen keelen kõnelemine tiip tua lämnes ja panep silmä säräme.“ Temä jutu järgi om Mulgi naese oma vikerkaarevärvi rahvarõövasten iluse. Ja egä Mulgi miis nägevet oma mustan mulgi kuvven ja kõvakübären vällä nigu ehtne vallavanemb.

„Aga sii om joba ammu teedä, et ku mulgi kokku saave, sis kah kohe laulu ja pilliluu valla lääve ja vai nii tantsukeerugi tulemede jääve,“ üteli Alli Laande sis viil ja andse teedä, et siikõrdsel Mulgi perepäeväl loove ilulõimi kohaligu kultuuritegije. Nemä toove rahva ette päämiseld Mulgi rahvaloomingu varasalvest üles nopitu laule, tantse ja pillilugusit. Neid kannave ette Ala ja Ritsu lasteaia-alkkooli õpilase ja vanemabidest inemistest kokku pantu pundi Õbetäht ja Liisu. Seltskonnatantse õpet tervele suurele Mulgi perele Valdeko Kalamees. Vahepalasid luges allakirjutenu. Kõrraldejide soovi

Tantsuõpetei Valdeko Kalamees ja Mulgi emä Alli Laande.

järgi luges ta mõne oma uuvembe mulgimurdelise luuletuse.

Ku laule ja pillilugusid olli juba külläld kulleldu ja tantsegi vaadetu, tetti väike vahe sisse. Selleperäst, et kenä Mulgi näitsigu akassive äste lõhnavet Mulgi putru laudu pääle tuuma. Ja kik kohal olejade tahtseve sedä kohe maitsma akate. Aga ää olli ta küll. Peräst pakuti viil magust tiid ja rosindege korpi kah. Nii saigi varsti kikel kött täis ja pidu võis edesi minna.

Tüütubaden saeve latse oma ala äste tundvideld juhendajadeld nõuannet selle kohta, kudas saap ilusit pilte jooniste ja maali ning mitmesugusit asju meisterde. Aga säälsaman anti kah igäsugusit ülesandit lahendede. Sii kik olli nõnda asjalik ja äste läbi mõteldu, et kokku võtten tulli vägä ilus perepidu vällä.

Siandse asja jaos olli iki raha kah vaea. Mulgi perepäevä kõrraldei Evelyn Tamm üteli, et Kulduuriministeriumi iilarveria pääl „Mulgi kulduuri programm“ olli iki midägi saadu. Elme vald olli kah oma osa andnu ja nii saigi ilus perepäiv läbi viitu. Äid abilisi olli muduki kah. Liivi Arro ja Ala kooli süüklänäese tullive kah appi.

„Vägä tore õhtupoolik olli. Tävvelik oma pere tunne tulli. Tore olli nätä, kudas latse esinive ja peräst tüütubaden tegutsive. Mul tulli kohe rõõmupisar silmä, ku ma näi, et üts väike poiss olli maalnu papre pääle: „Sii om miu kodu.“ Ainuütsi sii juba näitap, et latsen olli mingisugutse tunde targänu. Siandsit sõnu nii kergeld ei pillute,“ üteli Mulgi emä ehk Alli Laande nättut-kuuldut kokku võtten.

Tantsupõrmandu pääl saive käia nii noorembe ku vanembe mulgi.

Vello Jaska pildi.

Tagasivaatemine mineve aaste pääle

Alla sii olli, ku Mulke Selts ist kuun ja pidas plaane, mis ehenolevel aastel tetä.

Nüüd om ta joba müüdä ja tettu sai peris pallu.

Kigepäält om ää miil meenute mede kokkusaamisi edimelt Karksin ja Tõrvan ja sügüse Pärnumaal. Mõlembe päevä ollive õige iluse ja enge jäie tükis aas rõõm kokkusaamistest. Pääle nende olli viil Eesti Kultuuriseltse puult kõrraldet suvepidu Jõgevamaal Kassinurmen ja augustin mõttetalgu Värskan. Kauas jäie miilde kultuurivestival Nava talun, kos kõneldi pallu mede kuulsast mulgist Lembit Eelmäest.

Mulke esindus olli kutsut ka VII Mulke konverentsile „Ütenkuun Mulgimaal“. Sii olli õige äste kõrraldet ja säält sai pallu täadmisi korjat.

Juunin olli ka mede seltsi

suur kuunolek, kos valiti jälle seltsi vanembide kogu. Seltsi juhis jäie edesi Kaupo Ilmet, kes om mede päälk ollu joba kahesatõist aastet. Temä abilistes jäive E.Kirsipuu, E. Pehap, S. Väljal Talnast; E. Kard, E.-J. Laarman Pärnust; L. Weidebaum, E.-E. Neimann, M. Helstein Villändist ja M. Meltsas, V. Luuka, J. Jaama Tartust. Ütenkuun tahame iki edesi aade sedä mulgi miilt ja kiilt. Vastu saie võet ka mede tegemiste kava 2015. aasteni.

Pallu rõõmu teeve ilmunu raamatu. Äste ilus raamat tulli vällä 2011. aaste lõpun S. Vainlo puult „Mulgimaa võlu ja valu“. Selle aaste lõpuotsan näie ilmavalgust Tartu mulgi Valve Luuka puult toimetet „Eesti rahva kannatuste aastad Siberis“. Sügüse saime kähen oida Suisle mulgi Ester Rusingu raamatukest „Kaubi“, mes om kirjutet Mulgi

Kolm kanget mulgi naist Leili Weidebaum, Elvi Meidla ja Virve Alt teive valmis mulgikiilse CD-laadi. Pilt: Kristi Ilves

murden. Keväde saie valmis „Mulghikiilside ütlemissi“ tõine jagu. Aaste lõpetive MulkeAlmanak nummer 22 ja CD-plaat mulke ütlemissitege.

Kik nii raamatu om olemen Mulgi Kultuuri Instituudil ja Tartu ning Villändi kogukonden.

Mul om ää miil, et Mulgi Kultuuri Instituut ihenotsan Janne

Järveltige om medege egätpidi ütte sammu astun. Aame me ju ütte asja ja võime pallu asju üttenkuun tetä.

Nõnda juusk sii aaste silme iist läbi. Kätte om jõudan ilus uutmise aig(uvven keelen advent) ja otse kokku võtmine. Ku midägi tegemede jäie, sös tulep sii tulevigun ärä tetä. Õige varsti koputep usse pääle 2013. aaste, mes pidi oleme musta mao aaste. Kaame sis iki kik edesi roomate ja pääasi – ütten meelen. Piame kallis oma kombit ja kiilt. Olgu teile täadmises, et „mulk“ tähendep araabia keelen ülikut.

Siinkottal tahas ma kigile aalehe lugejile suuvi Mulke Seltsi nimel rahulikke jõule ja pallu ettevõtmisi uuvvel aastel!

Leili Weidebaum,

Mulke Seltsi Villändi kogukonna vanemb

Murdeluulepreemia jäi siikõrd Mulgimaale

Joba kümnedet kõrda and Tarvastu vald vällä Hendrik Adamsoni nimelise murdeluulepreemia. Tänavaste sai selle Maie Perve oma mulgikiilside salmiksidi iist.

Auinda andas vällä üle aaste ja sedä tetäs egä kõrd 6. oktoobrel, Hendrik Adamsoni sünniaastepäeväl, Kärstne koolin, kos kirjamiis om ollu nii kuulmeister ku koolilaitis.

Aastidege om luuletuse parembes minnu ja kirjutet kah manu tullu. Tänavaste olli tosin osavõtjat ja esieranis tore om siis, et kaits neist ollive Võrumaa koolilaitse, kes kah ärä märgiti. Pääle pääpreemia saive viil auinna Milvi Panga luulemeisterlikuse iist ja Vello Jaska kige parembe luuletuse "Üts mõt-

telend" (vt Üitsainus Mulgimaa 2012. a sügüsnumbrest) iist. Olli kirjutet, kes om oma salmiksit sellele võistelusele joba mitu kõrda saatan, a mõni olli peris edimest kõrda kah. Kirjutedi mulgi ja võru keelen.

Et siikõrd sai pääpreemia Maie Perve, sii olli suur rõõm Mulgimaale ja kigile mulkele, võisteluse ellu kutsun ja läbi viinu Tarvastu vallale ja esieranis muduki tilliksele Kärstne küläle, mes olli omal aal kodus Hendrik Adamsonile ja nüid sis Maie Pervele. Maie võidulugu om esieralik viil selleperäst, et ta ei ole sündunu mulk, om suutus Saaremaal peri, a siia mehele ja eläme trehvänu. Mulgi keele om Maie siin elä-

den esi manu õppin. Suur abi om Mustla pääl murderingin käimise kah ollu. A egä ta selleperäst saare kiild ärä uneten ei ole, sii om tal iki suhun ja suhvenukan paras pakike saarekiilsit luuletusi kah valmis. Murdeluulevõistelusest om ta osa võttan seitse kõrda ja üits kõrd om ta just saarekiilsit salmiksit sinna saatan. Nallage pooles arvas Maie, et neid ei massa iki sinna enämb saata, sest egä süämaa inimese sedä kiilt iki ei mõista. Kes tääd, väte om Maiel õigus kah. A kes taht Maie luuletusi rohkemb lugede, sis täädke, et aaste iist tullu vällä temä edimene raamatuke "Lämi süämele, lämi suule".

Kristi Ilves

Maailm om ku lapitekk kos om sinist rohilest kõllast vahest musta vahest valget ka teki pääl eläve ja mängive musta kõllatse ja valge inimeselatse me kik eläme egäüits oma lapi pääl

Maie Perve

Maie Perve. Pilt: Kristi Ilves

Uus luuleraamat sai jala maha kodukülän

Lilli külä taluperemiis Jaak Kõdar tõi enne jõulu vällä uvve luuleraamatu, mes om järekörran joba seitsmes. Ja seitsmendet kõrda koguni Lilli külä rahvas külämajja auturige kokku saama. Küll saias Nava peremihege kokku aaste sihen Nava Lava vestivali aal kah. Paist sedämuudu, et Jaak Kõdar om oma talun adra maa sissi lükänu alla seitse aastet tagasi, aastel 2005, kui ta olli 65aastene. Vahmiili viga! Mitu ta sugulast om kah sellen ian otsast pihta akanu.

Mõtlemle või Jaagu onu, Leeli talu peremihe Lembit Sootsi pääle. Kui kaugele sedäviisi võip jõuda, sedä tegije ei küsi.

Jaak Kõdar om kirjanik. Kirjandusen jääp saak alla aastesaas. Muduki piap raamat oleme vähembelt siande, et ta oles rohkemb väärt ku vanapaber. Selle jaos om Jaak Kõdaril mitu nõksu.

Kigepäält piap raamat ilus oleme. Temä seitse luuleraamatut om tõeste ilusa, nii mahuve nüid äste üte luulekasseti sissi ärä. Kik nii raamatu om üttele-

muudu mõnusa tillikse kujuge ja ilusas om na tennu üits kunsnik, Jaan Tammsaar, kes om neile manu pannu oma luu, sest autur om egä kõrd andan talle vaba voli.

Raamat ei või olla paks. Jaak Kõdar kõnelep, et temä panep raamatuse iki 40 luuletust. Nõndapallu jõvvap inime üte jutige läbi lugede, kui raamat piastalle miildime. Päälikiri om kah tähtis, siikõrdne „Homme on minevik“ mõteldi ütten toimen-dejege vällä.

Päämine om muduki sõnum. Selle kohta ütlep autur, et tõistmuudu ei saaski olla. Kige parembe luuletuse om ta peris elust maha kirjutet, sedäviisi sellen raamatun kah. Joba edimene luuletus „Kes ma olen“ om üte skaibikõne üleskirjutus, tõine om ütest kokkusaamisest Tenerifel. Viil om tähtis üits luuletus „Kiri“, mes om kirjutet Rootsi kirikun, kos Nava talu endine peremiis olli 25 aastet õpetei. Raamat om kirjakeelen, sest pallude om auturile ütelnu, et na mulgi keelest aru ei saa.

Aga Muska Hille tõlk edimese luuletuse mulgi kiilde ja sii sai siande:

Tulevik tullu ja juba om lännu, olevik olli, ku ei oleski nännu, kuid minevik tullu, olli ja jäi, temät ma kummarde pallapäi.

Mes saap edesi? Autur lask kullejidel vähä vaadete tuleve aaste luuleraamatuse. Et mede mõtlemine käip kümne kaupa, sis ek ütlep sii esi, mes uuta om.

Maria Känd

Mulgi kiil: Kristi Ilves

Murdekeele õpetejede kokkusaamine Manijel

19. porikuu päeväl saive Manija saare pääl kokku murdekeele õpeteje ja edesivijade. Kokku olli kutsut võru, kihnu, muhu ja mulgi keele asjatundjate. Sihande kokkusaamine, kos et osalise saive jagade oma õpetusi ja kogemusi olli edimest kõrda. Ää olli ka sii, et aridusministeeriumi mant olli riigipuulset vaatamist jagamen Aridus- ja Täädusministeeriumi keeleosakonna nõunik Valge Jüri.

Päevä ürgüsel sai sõna selle sündmuse päätegeline Murulaugu Silvi – Kihnu Kultuuri Instituudi esinaene, ken meid sinna kuts – ja temä sõnade perrä olli selle päevä iismärgis jagade omi täadmisi ja anda ülevaade pirlsest murdekeele õppest.

gi kiil, võro kiil, setu kiil“ ja peris kikke ei saa iki murdekeelen aia. Murdekiil om Eesti keele erikuju ja ka raamatide manu tules panna sii märkus. Riigi puuld om abi nii eri murdekeelde õppematerjale ku õppekavade välläandmise man. Egän õppekavan om tähtis kohalik eripärä ja kultuurilugu. Juunig om tulemen „Eesti keele erikujude õpik“.

Peräst sedä saive sõna Võro „Keelepesä“ ürgäje Vodi Egle ja Rõõmusoks Triin. Na ütlive, et murdekiil piap tuleme egäüttest endest. Lastege tules akate kõneleme ja laulme joba lasteaian ja kigepäält iki kodun. Võrumaal om üits liikmine, kun õpeteje käive müüdä lasteaidu ja aviteve eri lasteaidun egä nädäl ütelpäeväl lastege tegelde terve päiv võru keelen.

Allas Tiia – Võru Instituudi rojektijuht kõnel Võru keele õppest kuulen. Sää om sedä tettü joba üle kümne aaste. Vällä om antu peris pallu õppematerjale ja egä vanuse pääle om midägi, millest lastel õpete. Õpeteje ütelpäeväl

Manija külämajan olli murdeuilisi egäst Eesti kandist. Egäüits kõnel oma kiilt ja kik saive ütstõistest aru. Pilt: Kristi Ilves

ka sedä, et oles vaja egä tunni pääle egän lassin oma õppematerjal ja laan, et sis oles õpetejele lihtemp ja ka nii õpeteje, ken ei mõista esi peris äste kiilt, saas julgust õpetemise jaos. Sellest om meil mulkel peris pallu õppi, sest mede tüüvihu ja raamatu om üits tillike osa mulgi keele õpetemise avitemises ja mede kooliõpetejeidel om viil pallu manu õppi.

Laose Külli kõnel Kihnu keele õppest Kihnun. Ta olli muren, et

koduden kõneldes pirlses aas peris vähä ja kate koolitunnige nädälin laits sedä kõneleme ei akka. A olli ka üits rõõmus täadmine, et om ka kodusid, kunkottel vanempe om sellest esi ka uvitet ja om akanu kõneleme rohkemp lastege oma kiilt. Meil om siisama mure, sest kaits põlve ei ole ju koduden kõneldu rohkemp ku vanaemä ja vanaesä, ken jäive Siberis saatmisest vällä ja saive oman kodun Mulgimaal eläde.

Sedä olli küll ää täädä, et egän kandin om vällä antu joba oma raamatu ja tüüvihu. Vikerradiun om nii võru, mulgi ku ka kihnu uudise. Meil, mulkel om oma keele ääs viil peris pallu ärä tettä.

Edesi läits jutuaamine sõorilavvan, kunkottel arutime, kudas edesi minna ja midä parempes tettä. Egän kandin om oma mure ja mõtte ja lõpetuses näidäs Soosaare Mark meil kinu „Ljõnnuaabets“, mis olli Kihnumaa lindest.

Kõndsime Manija pääl kah, saareke sai läbi käitu üte tunni-ge. Selle päevä lõpul sai selges, et sihandsit kokkusaamisi piast rohkemp tegeme ja kasu om sellest pallu. Sii annap edesimineku julgust ja ka täadmist, et meil ei ole ütsinde mure, vaid kigel om omamuudu asja ja neid tulep kotuse pääl lahende. Kennigi ei tule sedä tegeme mede iist. Elme kandin om üits tore vanasõna „Ku tahat latva ronide, akka tüvest pääle“, sellege saap mede päevä kokku võtta.

Mulgi keele õpeteje **Alli Laande**

Piiretus ja täku muna

1950. aastide keskpaiku läts maantii enne Mustlat Susistle-Kärstne risti pääl raasike maad mõisa poole ja sis käänd kura kätt poe ja loomatohtre maja iist alla orgu jõo pääle. Sääl olli tillike puust sild. Edesi läts tii ülesmäge kuni kiriku ette praegutse maantii pääle vällä. Katel puul silda olli iluse ainage niit, kos inimse süütseve oma lehma ja kablutive obesit. Maapind olli pehme, obese kabjajälgi täis. Minge ja vaadeke, kujutege ette, määndse mäe ollive katel puul jõge. Talve liivatedi neid alailma, libeve ollive.

Sel aal tetti Tarvastu mõisa vanan viinaköögin (ildämbelt tärklusevabrikun) karduldest ja villäst piiretust. Valmin värk veeti kolmetonniste sisternege säält mineme, vist Livikode.

Ütskõrd juhtus säände asi. Ei tiia, kas olli tii libev või lätsive autul piduri ärä, a massin nakas kirikumäest taguspidi allapoole tuleme ja poole mäe pääl käänd ennest kumali. Piiretus juuskse suure kohinege mäest alla.

Tol aal viisive inimse oma üte lehma (koloos es luba rohkemb pidäde) piimä Mustla pääle meiereide. Vastu saive lössi ja raha muduki kah üits kõrd kuun. Kes viis kärü pääl, kes ratta pääl, kes obesege – sii olli egä pere oma asi. Sii päe, ku sii õnnetsu juhtus, tullive mitu mist piimäp-lännege Mustla puult. Näive, et piiretus juusk. Kallassive lössi maha ja nakassive mütsege raavist piiretust nõudede ammute-me. Täade sellest jandist läts ku kulutuli Tarvastu ja Mustla pääle vällä. Mihi ja naisi tullu kokku ku

kusiratsikit, kigil nõude ütten. All silla kõrvan olli tiik, selle pääl piä puul miitert piiretust. Jagus kigile.

Miu emä olli Tuuksami poen kaupmiis. Temä kõnel, et olli sii päev alla läbimüük. Kik pangi, nüssiku, poti, panni, piimänoode ja iiskannu osteti ärä. Esiki tühjä eeringu- ja silgupüti leidseve ostja. Tühjä pudeli ütten kastege lätsive kah müigis. Ütesõnage, kik, mille sissi sai piiretust tõsta, olli minev kaup.

Maapind olli vesine, sii es tõmba ruttu piiretust sissi. Obes-te kabjajälgi man ollive mihe siruli, juuk nõna all. Es kuule ildämb, et keski oles aiges jäänu vai ennest lollis joonu. Peräst naareti, et sii päe es saa ütski perenaene ei Mõisanurmest egä Sägäkülästä oma sigadele lössi.

Selle õnnetusege läits ütte kah üts tõene jant. Tol aal olli maal iki viil obesit. Tarvastu Stalini Tee koloosil olli mitu obese talli, kost anti koloosnikele tüü jaos luum ütten vankrege.

Ku loomatohtrele tuudi mõni täkk ruunate, sis peräst sedä tüüd olli egä kõrd suur pidu. Täadupe-räst praeti täku mune. Olli oma kindel punt mihi, kes uskseve pühäligult, et tükike täku muna and ää seksivõime. Sedä tükikest näriti sis arda näoge ja loputedi viinage alla. Siikõrd jagus piiretust tubliste, sedä võeti pangist toobige. Tohtre maja man käis mõrin kaits üüd-päevä.

Kirja pannu
Milvi Kalpus

Mildejääv näarikingitus

Joba nätal enne aaste lõppu veeti rahvamaja obesege suur kuusk ja viil mitu väikset. 28. detsembril olli koolilaste pidu. Kuusk jäeti saali uvve aasteni. Ühtluse koloosil olli aaste lõpp väege kiire. Esiki aaste viimätsel päeval minti viil põllu pääle villä masindeme.

1951. aaste lõpul toimus suur üldkuusolek. Nigu iki, ollive ka siikõrd latse vanembidege ütten. Kuunolek olli väege äge. Minti esiki tülli, kui selgusi, et normipäevä pääle mastas palland säedse kopket. Kui kuusolek ärä lõppesi, esinive Ummuli esitegevuslase. Nääripuul süidäti küindle; ehte sädelive rõõmsald. Olli uuta näärivana.

Varsti ta tulligi. Näärivana olli pikk ja sirge miis. Inimse mõestative, kes tuu küll om. Peräst saadi tiidä, et näärivanas olli ennest tennu kooliõpeteje Aksel

Piho. Kingitusekott olli peris suur. Sellest uulmade pidive pal-lu vesitse suuge pääl kaema, kui tõse maiustive. Paar naist ollive endele esi paki tennuve, nüid olli ää uhkustede, et keski neid austes ja meelen pidä. Ka mitu miist sai-ve paki. Sis kutsuti ette tallimiis Juhan. Miis olli joba viina joonu, selleperäst olli ta ülearu julge. Ta lugesi näärivanale luuletuse, mis olli väege roppe sõnadege. Aga lihtsa inimse ollive sellest kah vaemustedu. Sii olli nelläkandiline peris suur pakk. “Ei tiia, midä talle sinna pakk küll om pantu?” imestive naese, ja nii mõnigi tundse kadedust. Olli ju vaene aig. Juhan ast uhkeld, pää sällän, oma koha pääle. Temä uvve kruumnahast seeriku kriukseve kõndmise aal. Piäp viil ütteme, et Juhan olli auahne ja väege uhke miis. Mia ja maailm- üteldi temä kohta.

Juhan nakas kiiruge pakki valla aruteme. Ta tõtse saapakarbi kaase üles. Karp olli veereni täis... värskit obesejunne! Paki saaja sai väege vihatses. Ta kisasi: “Kedä te õege narriti?! Ma ole aus ja lugupeetu miis, te oleti miu kõrvan igävese kõnni! Sööge esi oma sitti! Kas ma neid junne tallin viil vähä ole nännu!” Sis visas Juhan paki sisu saali laiali. Naese-latse nakassive naarma ja uikma. Juhan läts vanden mineme.

Rahvamaja koristeje Maali eläsi rahvamajan. Ta tõije luvva ja kühvle ja puhast pörmandu ärä.

“Küll olli illus ja uvitev pidu,” kõnelive peräst põllutüülise. Leidusi ka neid, kes ollive Juhani puuld. “Sii olli äbemedede tegu,” ütlive na. “Ei ole midägi- sii olli talle paras. Ta läägi mudu väege uhkes ja suurelises!” lisasive tõse.

Lastel olli kah ää miil. 11. jaanuaril, kui jälle kuuli lätsimi, andse eesti keele õpeteje Mult-ram meile kirjuteje kodukirjan-di teemal “Miu kige uvitevemb elämus talvitsel koolivaheaal”. Endla olli oma tüün just Juhani kingitusest pikäld-laiald kõnel-nu. Mia tahtse kah selle teemal kirjuteje, aga es julgu. Mõtli, et Juhan saa peräst tiidä ja tule kallale, kui ma ommugu tallist müüdä kuuli lää.

Perästpoole kõneldi, et Juha-ni joomasõber Edgar olli lepmise pääle säändse ullu paki valmis tennu. Talle tettu selle tembu iist putel viina vällä. Aga Juhani au olli pikäs aas tõsitselt riivatu...

Tükike miu kolmandest mä-lestusteraamandust “Kodupäi-kese all”.

Elmar Orav

Enge-valgusest sütive tähe

Kes om lännu,
om lännu siit ärä
selleld paakunu
paeseld pinnald
merelaenetest
uhutu randadeld
kännivaosuuni
täis vermitu maald
sinna
määratude kõrgusede
aeatuulde
tallatu radadele
kaugede
kauguste
taade
kus om
kike
lõpp ja algus
terve maailma
valguste valgus
lõputu
aea
ja eluluu
nendest kuukiirde
kahvatun kuman
põlismõtsade
mühinen
ja lumehelveste
sõnatun liuglemisen
kanduve meieni
mälestuse
mis seove
meid nendege
kelle enge
valgusest
om kõrgusten
süttinu
tähe

Vello Jaska

Vaate ilma!

Nii üüde, ku nuur kuu vällä tulep, om suisel aal sooja ja talve külmä. Ku kaits ek kolm päevä pääle kuu lumist om ää ilma, sis om edespidi kah sedäviisi, ku om alva ilma, sis om edespidi kah alva.

Miandsel kuul kuusekübeme talve maha tuleve, sis saap sel aal tõise kuu sihen lumi ärä mineme.

Ku talve kange külmäge puu löksu lööve, sös sii tähendep sula ja lämmembet ilma.

Ku mõts ennest vara ärä puhaste - osse maha aap, sis tulep keväd aigsaste.

Ku mõtsa talve kohave, sis olevet sulailmu uuta.

Ku nuurkuu ette päevä maha lääp ek sis kui ta kaugembese veerip, kui päe luuja lääp, sis tähendep sii külmä. Olgu kas talve või suvel.

Ku noorel kuul õige terave otsa ja kõrge kõrva olevet, tulevet sel kuul õige pallu tuult ja külmä.

Ärmän mõts talve tuup suvel müristemist.

Ku puu om enne jõulu ärmän, tulep tõine aaste lämi sügüs.

Ku üüse om kuu ümmer valguse sõõri, sis om lähembil aigul külmä luuta.

Ku puu om enne jõulu ärmän, tulep tõine aaste lämi sügüs. Pilt: Kristi Ilves

Ku kass mõnda puud või pulka küüdsitep, sis tulep tuul säält puult, kunkottale kassi saba om käänetu.

Ku varesse talve õhtuld puulad-van istuve, sis tulep külm ilm,

istuve varesse ommuku puulad-van, sis tulep sulailm.

Ku kuu kõrgen om, sis tulevet külmä ilma, ku madalen, sis lämme.

Ku löoke veebruari vanal kuul vällä tulep, saap lämi keväd, kui ta tulep märtsi noorel kuul, sis külm keväd.

Tädi Maali lektreinda ei pelgä

Miä, tädi Maali siin! Nüit sös kikk seitungi pasundeve, et lektreturg läöp valla ja kik inna nakave ülespoole mineme. Miul ei ole sest kedägist, miu taren lektert sehen ei ole. Miä ole elu-aig lambieli ek petroli tarvitenu. Nujaa, petrol om kallis, a miul om ju varu joba nõuka-aast olemen. Vana Liul olli lennuvällä pääl tutvus sehen ja mõne Vana Tallinna ja Viru Valge iist sait iki, mes tahtsit.

Viil kõneldas, et süük läöp poodin kallimbas. Miusse sii kah ei putu. Mede tare man om kik eläjelooma ja pudulojusse olemen. Vanamiis jaurap mesilindege ja suhkurt kah suurt vaja ei lää. Kes om vanembe inemise, nii

täave, mes om viie-, seitsme- ja kümneliilise elilambi. Raadiu tüütep patareide pääl.

Me oleme vanamihege elu-aig maal elänu ja mes nevä sääll linnan mürrave, sii meis ei putu.

Süvvä meil om. Lehm and piimä ja piimäst saap pallu egät süüki tetä. Siast saa liha ja lamm and villa ja munevit kanu om kah peris mitu tükki. Na esi sigive. Esi küdsäteme leväkest, kesväjahust teeme karaskit ja pühäde aal suure laari egät sorti saiu ja korpe. Miä pane suure paatävve karduld kõrrage kiima, sös om mitu päivä ää võtta. Kõrva säristeme tönnist võet soolaliha ja mõnikõd lüü lihale muna kah pääle. Apukurki om

meil kah tett suur tönnitäus ja saame tali aiga noid rõmpsute. Kohvilurri me ei juu, medel om vehvermentsi tii miige ää küll.

Kinda ja kamsi miä kua esi ja jalga saap iki ää lämme villatse soki pantu.

Viil om miule vanast aast jäänu üits „Singeri” massin ja selle pääl ole mia nooren ean õmmelnu vanamihele pluuse-sid ja endele leite ja undrukut. Vanamihe piduülikond om viil edimese vabariigi aast ja paist peris ilus vällä. Nujaa, me ütekuun lääme väige arva vällä. Kõrva aasten saap iki latselatsil külän käitus.

Müübel om meil kah äste vana, Liu onupoja tettü. Sii om

iki naa kõva, et ei olle pelläte lagunemist. Ahjupuu om olemen ja mede kambre om egä valitsuse aal lämme ollu. Puutegemise jaos om medel talgu. Sös tuleve latse oma peredege medel appi.

Kik sii aiamaa saa üte tugeve tori tõugu obesege üles aritus. Vana Liul jõudu viil om,

korsne pühkmisege saap kah esi akkame. Ta pand tillikse kuu-sekse kabla otsa ja nakas katussa pääl sedä solguteme.

Me kaits vana kändu eläme mõtsa sehen. Medel om sedä romantikat, nigu nuursugu kõneles, egä päiv volilt võtta. Kik aastea om väige ilusa. Jõulupuu muret meil ei ole, saame mõtsast üte tore puu tarre tuvva ja ärä

ehti. Ehte om miul kah edimese vabariigi aigse laasist kuulikse. Ei ole miä uusi manu ostan. Küündlid om järgi jäänu vene aast. Lavva pääle paneme sii aig maugu, sös teeme viil rulaadi, pasteeti, sülti ja katte sorti salatit. Muduki siapraad om kah kausige lavva pääl. Vana Liu tiip ääd õlut, sedä jaos naa pallu, et saas kolmekuningani larpi.

Nu küll miul om ää, miä ei piä mitte kunagi jõulu aal puuti mineme. Kodun om kikk omast käest võtta. Ääd vana-aaste lõpu kigile ja ku Jumal elutervust and, sös patrame tuleve aastede edesi.

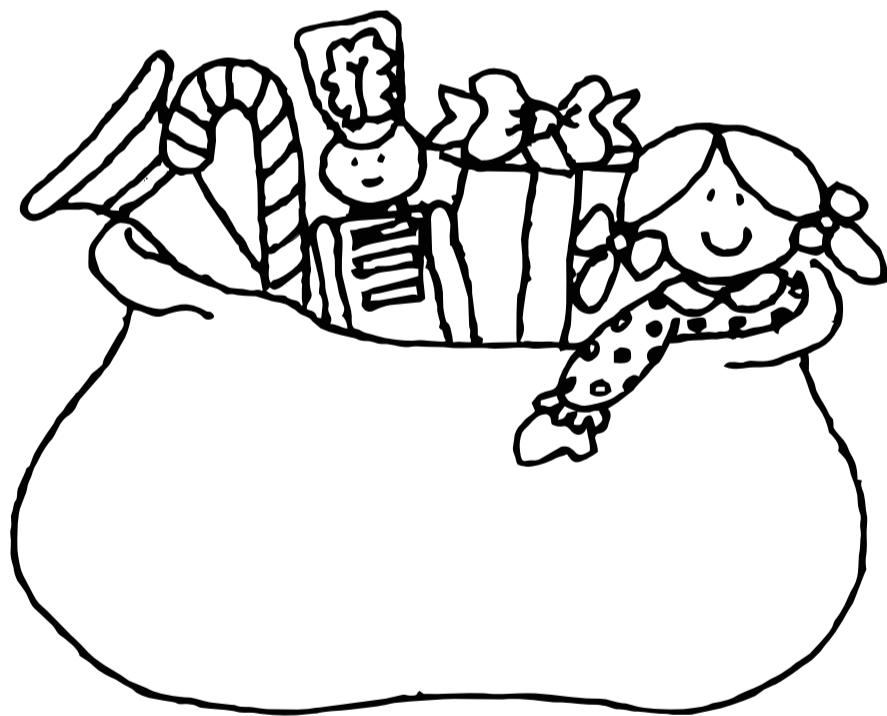
Tädi Maali jutu kirjut üles Mängle Ants

Lastele

Siin om üits jõuluvana kott. Päkäpiku om tennu laste jõulusuust nimekirja. Loe läbi ja via juti ala neile asjele, mes võis Siu jõulukoti sihen olla! Kott om tettu kõrdirõövast, värvi ta iluste jutlises kah!

Saada nii asja, mes Sa vällä valisit, 15. veebruaris e-kirjage aadressi pääle ajaleht@mulgikultuur.ee või ariligu kirjage Mulgi Kultuuri Instituuti: Pärnu mnt 30A, Abja-Paluoja, 69403, Viljandimaa, märgusõna "Lastelehe vastused". Kirjute manu oma aadress. Kirjutejide vahel loosime vällä auinna.

- KOMPVEK
- PÜRST
- PALL
- PUPE
- MURELESE
- AUTU
- AME
- VELLEKE
- PIPARKUUK
- UBIN
- VÄITS
- SUUPILL
- MÜTÄS
- PIIRAK
- NALL
- TINAPULK
- SIIN
- SÕSAR
- KÕRVIK
- KÄRBLÄNE

B	E	G	E	L	L	E	K	O	I
H	Ä	M	E	S	M	U	U	D	U
I	E	D	N	A	I	M	Ö	R	J
M	K	U	N	K	O	T	T	A	L
E	J	T	A	J	U	R	D	U	G
S	K	V	N	Ä	P	D	J	N	V
J	V	O	B	N	D	O	A	Ä	J
A	R	Ö	S	V	O	M	T	S	D
O	T	S	Ä	R	E	P	S	E	M
S	Ü	N	R	S	G	K	H	J	Õ

Nende ruute sissi om ärä paetet kümme küsimise sõna: MES? (mis?), KOS? (kus?), KUDAS? (kuidas?) MESMUUDU? (kuidas, mis moodi?), MESJAOS? (milleks? mille jaoks?) KUNKOTTAL? (kus?), KUI KAVVA? (kui kaua?), MESPERÄST? (miks?), KELLEGE? (kellega?), MIANDE? (milline?). Kae lugede edes- ja tagaspidi, alt üles, ülevest alla ja viltu kah!

Vigur rehepapp

Juhan Kunder

Egä ennemuiste es ole rehepabil aiga uvveaste õhtu kah rihitse alt kodu minnä. Istup ütel siandsel kallil õhtal rehepapp jälle ahju ehen ja mõtlep ütte ja tõist. Mõtlep viimäte: „Ma nakka õite õnne valame! Mes ma mudu ilmaasjate siin konute!” Nujah, üteldu ja tettu. Rehepapp ots tinatükikse kokku – panni pääle ja ahju.

Vanapagan kah sääll ja perip: „Kuule, rehepapp, mes sa sääll tiit?” „Mes ma sis tii?” vastas rehepapp: „Raasike silmärohtu vaja.” „Sul ju omal ää terve silmä, mes sa selle rohuge tiit?” küsse vanapagan. Rehepapp vastu: „Noh, vai mia sös siast rohtu tii, mes tõbistel andas. Ma tii iki sedä rohtu, mes terve silmä viil nõnda teraves tiip, et na mitmesaa versta pääle marglase ärä näeve.”

„Kas sa mulle kah võis sedä rohtu anda? Mul om üttepuhku vaja kaugele vaadete,” nuias vanapagan.

„Mesperäst ei!” vastas rehepapp. „Mööda mulle aga kaabuta is kulda kätte, ma kalda sulle kohe vastset rohtu silmä sissi.” „Küll iki!”

Vanapagan panni joosuge mineme ja olli kullakaabuge ses aas tagasi, ku tina sulame akas. And inna rehepapi kätte ja küsse sis: „Ütle miule kah, mes su nimi om! Ehk taht mõni miu vahmiilist kah sedä esierälikku rohtu, sös ma tää, kunkottale juhate.”

„Miu nimi om Esi!” kost silmätohter.

„Või Esi! Siast nime ma ei ole enne kuulugi.”

„Egä sedä nime pallu leidä ei olegi!” ütäl rehepapp. „Viska aga siia tuulutuspengi pääle seliti maha! Ma seo su pengi külgi kinni, et kallist rohtu mõni tilk kogemede liigutemisege maha ei lääs.”

„Olgu pääle!” vastas vanatühi ja rehepapp kisk ta kõvvege sedäviisi pengi külgi kinni, et ta ennest summagi liigute es saa. Võtt sis tinapanni, kos arvate kortle jagu sulatina sihen olli, ja ütäl: „Pia nüid eng kinni ja aa silm äste valla!”

Vanapagan oidki enge kinni ja ai silmä nõnda peräni, et ta ärjä silmäst tillemb es ole. Rehepapp kallas terve pannitävve tina vanale silmä sissi.

Oh sa eldene aig, kudas vanatühi nüid ütlen pengige üles karas! Rantsti! vastu ust. Usse tulba karassive kah ütlen vällä! Vanapagan juusk ja rüük kurja äälege: „Appi, appi!” Juuskki vanapagane selle ja sugulisi kokku ku murdu.

„Kes tei? Kes tei?” küsseve abilise.

„Esi tei! Esi tei!” lõvvas vanakuri vastu.

Tõise akassive naarma ja irviteme: „Noh, ku sa esi teit, mes sa sis röögit?”

Rehepapp olli eluaig rikas miis. Vanapagan es taha temä käest ütengi massu iist enämb silmärohtu; es julge enämb ilmangi tulla tedä vaateme, viil vähemb tüliteme.

Mulgi kiil: Tarvastu murdering

TULEMEN

Mustla pääl

Tarvatu raamatukogu näitusesaalin:

21.12-20.01 Jaan Tätte saadetu ümberilmareisi postkaardi Kalju Saarele. Jaanuari teisest poolest Tarvatu Gümnaasiumi koolilaste tüüde vällapanek. Veebruar teisest poolest Eesti Vabaõhumuuseumi rehemajade vällapanek. Rohkemb täadust raamatukogu ja valla kodulehe pääld või tel 436 6262.

15.01 kell 15 Tarvatu käsituukoan vaseliste (pronksraadist kokku käänet ilusjaks röövaste jaos) tegemise kursus. Ind 5 €.

Mustla Rahvamajan:

9.01 kell 15 suur spordipäev, koroon- ja lavvatennisevõisteluse.
11.01 kell 19 kuuse vällasaatmise pidu, üles astuve rahvamaja esitegevuslase.
10.01 kell 18.30 Abja täadmistepruovi III jagu.
1.02 kell 19 käimä om tullu Paistu rahvamaja näitemängupunt tükige "Kuni surm meid lahutab".
12.02 vastlepäevä tähistamine, pensjunääri üten lasteaijalastege.
22.03 kell 19 kevädpidu, üles astuve Tarvatu valla kigi rahvamajade esitegevuslase.

Abja kultuurimajan

1.01 kell 00.30 Üvveaastepidu üten ansamblege C-duur. Pilet ennemb 7 €, kohapääl 9 €.
7.01 kell 18 P. Kerese mälestusturniiri I jagu malemängun Abja Päevakeskuse.
10.01 kell 18.30 Abja täadmistepruovi III jagu.
14.01 kell 18 P. Kerese mälestusturniiri II jagu malemängun Abja Päevakeskuse.
16.01 kell 19 Mulgimaa täadmistepruovi III jagu.
25.01 kell 18 Konssert Oksana Sinkova (vlööt), Lea Leiten (laver), Andreas Lend (tsello) Pilet 3 €.
28.01 kell 18 P. Kerese mälestusturniiri III jagu malemängun Abja Päevakeskuse.
29.01 kell 11 Villändi Laste- ja Noorteteater „Reky“ näitemäng „Naksitrallid“. Pilet 5 €.
31.01 kell 17 klubi „Meelespea“ piduõhtu.
14.02 kell 18.30 Abja täadmistepruovi IV jagu.
21.02 kell 18 - Modest Mussorgski laverimusika "Pildid näituselt" – laveri pääl Age Juurikas. Pilet 3 €.
24.02 Eesti Vabariigi aastepäevä tähistamine: kell 10 aaluutunn ja ommukukohvi, kell 11 konssert-aktus.
28.02 kell 17 klubi „Meelespea“, piduõhtu.
08.03 kell 19 Kitarrimängja Ain Varts tiip naistepäeväkingituse. Pilet 3 €.
14.03 kell 18.30 Abja täadmistepruovi V jagu.
28.03 kell 17 klubi „Meelespea“ piduõhtu.

Vällapaneku:

Veebruarikuul Dagne Virkola vällapanek tilliksen saalin, I kõrre pääl Abja vaate – Parembepäeväpildi Mulgimaa päälinnast.
Märtsikuul Marju Bormeistri maali „Linnu ja maastiku“.
Rohkemb täadust kultuurimaja kodulehe pääl www.abjakultuurimaja.ee ja tel 436 0055 või 56983806.

Mõisakülä kultuurimajan

22.12 kell 20 Linnarahva jõulupidu. Löbusa etteaste, jõuluvana. Ansambel KON-DOR. Pilet ennemb 2 €, kohapääl 5 €.
25.12 kell 20 Jõulutrall. Ansambel See Mees, sõutantsupunt Atenga. Pilet ennemb 2 €, kohapääl 5 €. Küsi manu tel 525 6049.
31.12 kell 23.50 kesklati pääl linnapääl Hr Ervin Tambergi uvve aaste tervitus.
1.01 kell 00.30 suveaia diskutatantsu lume pääl.
5.01 kell 20 uvve aaste pidu viilallin. Muusikat teeve Laur Teär ja Meelis Laido. Sõutantsupunt Glam, erootiline ja nallakas meestesõu Satisfaction. Pilet ennemb 5 €, kohapääl 8 €. Küsi täadust tel 525 6049.

Tõrvan

21.12 Eluratta jõulupidu Tõrva Avatu Noortekeskuse.
23.12 kell 16 nelläs advent. Tõrva Kirik-Kammersaalin jõulukonssert üten naisansamblege Hermes ja naiskoorige Heli.
30.12 kell 16 Tõrva Kirik-Kammersaalin Tõrva linnapääl aastelõpukõne ja luulekava „Kuskiil ajajõe taga...“.

Karksi-Nuia kultuurikeskuse

26.12. kell 17. Kinu – kigepere jõuluvilm „Võluhöbe2“ Pilet 2 €.
27.-29.12. laululaager.
31.12. kell 22 tantsuge uude aastese. Ansambel KONDOR ja videodisku, DJ IVO. Pilet ennemb 6 €, kohapääl 8 €.
4.01. kell 16 Sinitsen saalin Villändimaa koolilaste käsituude vällapanek.
7.01. kell 16 päeväpildinäitus "Karksi vald 20".
7.01. kell 18 jõulukuukske palutemine.
9.01. kell 19 kinu "Kõik muusikud on kaabakad". Pilet 2 €.
19.01. kell 17 Villändimaa seltskonnatantsjade päev. Pilet 4 €, ansambel Treffunks.
23.01. kell 17:30 täadmistepruuv.
23.01. kell 23:38 kinu.
25.01. kell 19:00 "Kontsert maale" – J. Johanson ja A. Agan. Pilet 5/4 €.
30.01. kell 11 Baskini tiatre lastetükk "Vahva rätsep". Pilet 6 €.
1.02. kell 18 "Nuur moelooja" 8. jagu.
2.02. kell 16 II kõrre pääl Janika Leiuri päeväpildinäitus "Valgust püüdmas".
8.02. kell 19 „Muusika maale“ – Rene Eespere muusikaõdak. Pilet 5/4 €.
9.02. kell 19 Villändimaa bändipäev. Pilet 5 €.
12.02. kell 17 vastlepäev.
15.02. kell 17 Hõbeniidi õdak.
16.02. kell 19 Üles astuve Tõnis Mägi ja Kärt Johanson. Pilet ennemb 8/6 €, kohapääl 10/8 €.
24.02. kell 12 Eesti Vabariik 95. konssertaktus.
28.02. kell 19 Baskini tiatre tükk "Mina hakkun peaministriks". Pilet 11/9 €.
01.03. kell 16 Sinitsen saalin Ain Peensoo päeväpildinäitus.
08.03. kell 20 naistepäeväpidu.
20.-22.03. laululaager.
21.03. kell 19 Valter Ojakäärü lauluõdak.
22.03. kell 18 edimene ülesastmine muusikalige „The Beatles“.

Lilli külän Nava talun 23.02 kell 12 piirilaulmine.

Paistun

16.02 kell 21 Paistu rahvamajan sõbrapäevä pidu, ansambel Talent.
24.02 Eesti Vabariigi 95. aastepäevä tähistamine.

Mokalaat tei veri- vorste

Ega siin enämp pallu aiga uuta. Ei ole- jõulu kohe kähen. Sii om üits ilus aig. Jüst sii uutmine ja ettevalmistus om tore. Egän peren tetäs pühädes midägi. Karksi-Nuia Mokalaat tuli kokku ja tei Elmingu Maimu taren vorste. Egäüits sidus valge põlle ette ja pääraiti pähä.

Kik, mis vaja, olli kohale tuud. Mis muud, ku akassime pääle. Teime kik tüde läbi ja võtime ka vilmi pääle, et sis lastel ää kaia, kudas vorstitegu käis.

Kigepäält pansime leotet tanu tasatse tule pääle podiseme. Löigassime liha tükkes ja küdsätime paa põhja pääl raasike ärä. Löigassime sibule ja küislaugu parajis tükkes ja akassime soolikit puhasteme. Egäüits pruuv, kudas sooliku saap ümmer käända. Kige parempst tuli sii vällä Rutil ja Maimul.

Sis kaapsime sooliku puhtes, mis olli peris keeruline tüü. Peat ju vaatme, et soolikut purus ei tii. Sis mõõdime sooliku parajis tükkes.

Ku puder valmi, segäsime kokku liha ja maitseaine. Egän

Elmingu Maimu panep vorste kiimä. Pilt: Mõtsa Ille.

peren tuleve eri maiguge vorsti. Olenep, mida sa sinna sissi panet. Me pansime suula, pipert, sibulit ja küislaugu, majoraani ja vorstirohtu, muskaati, ingverit ja muduki verd. Segäsime kik iluste läbi ja vorstitegu võis pääle akate. Pruuvime, kudas käip topmine. Küll sai pallu nalla - soolik ju libev ja läap käest kus kuuskümmend. Sidumine olli kah omaette kunsttük. Topmise aig aasime mokalaada jutte. Meil olli vägä löbus. Ille võts ka mede jutukse lindi pääle. Nüid ollive vorsti topit ja pansime na kergelt suula ja vürtsege maitsetet vette kiimä. Egä vorst tuli peenikse nõglage

läbi sorki, sis ei lää na lõhki.

Vorste sai igavene laar. Jaga-sime omavahel kik iluste ärä. Ja jõulu võivegi tulla.

Lepiku Viuu

Mulkest tetti telesaade

26.- 29. detsembreni näitap Eesti Televisioon egä päev kell 18.45 Silvia Karro tettu saatesarja "Säärased mulgid".

Saade võeti vilmi pääle tänavaaste suvel ja sügise. Nelläjoaline sari uurip, kui pallu om Mulgimaal viil alla oitu mulgi kiilt ja miilt ja kudas sii nüidse aa eluge kokku passip. Päätegelane om Tõrva naine Kalpus Milvi. Käias ütenkuun Mulgi Peol, kõneldes kunagistest uhkidest mulke äärbänidest, uurites rahvaröövit ja käsituumeistride tüüsit, saias tuttaves noorde meestege, kes viive esiesäde kombit edesi ja muduki kulletes ilusat mulgi kiilt Laande Alli, Ilves Kristi, Perve Maie, Tõrva Tilde ja Ummuli laste suust. Mulgimaa vallavanembide käest küstas, kudas nemä üten Mulgi Kultuuri Instituudige kohalikku kiilt ja kultuuri toeteve ja mulgi asjale uugu annave.

Tõrva Linnavalitsus oodap ettepanekit

Mari Kulli nimelise kultuuripreemia välländmise jaos

Tõrva linna Mari Kulli nimeline kultuuripreemia om luudu kultuurielu ja selle edesivijade au sissi tõstmise jaos. Selle mõte om kitta Tõrva inimesi ja punte, kes om aaste sihen kultuuri alal silma paistan. Kultuuripreemia andas inimesele või pundile, kelle tüü ja saavutuse om tubliste aviten Tõrva kultuurielu edesi viia ja küünive Tõrvast välläpoole kah. Kultuuripreemia suurus om 640 eurut.

Ettepanekit saave 1. jaanuarini 2013 tetä kik inimese ja asutuse. Üten oma ettepanekuge tulep täpseld kirja panna kik andme soovitet inimese või pundi kohta ja tetä ülevaade temä tegemistest kultuuri vallan. Viil tulep äste selläte, mesperäst just sii inime või punt piäs preemia saama, ja manu panna oma andme.

Mulgimaatäadmistepruuv „Mia küsü, sia vasta“

16. jaanuaril kell 19 - Halliste kihelkonnab Abja kultuurimajan,
20. veebruaril kell 19 - Helme kihelkonnab Tõrva kultuurimajan,
20. märtsil kell 19 - Paistu kihelkonnab Paistu rahvamajan.

Mulgi Kultuuri Instituudi väljaanne Üitsainus Mulgimaa

Ajalehe väljaandmist toetab "Mulgimaa kultuuriprogramm 2010 - 2013"

Toimetus:

e-post: ajaleht@mulgikultuur.ee
post: Mulgi Kultuuri Instituut, Pärnu mnt 30a,
Abja-Paluoja, 96403 VILJANDIMAA
toimetaja: Kristi Ilves, tel. 5344 8176
tiraaž: 3000, küljendus ja trükk: OÜ Vali Press

Toimendusel om voli kirjatükke parande ja lühembes tetä.